humanitas

JUNI 1965
20 STE JAARGANG NO. 3

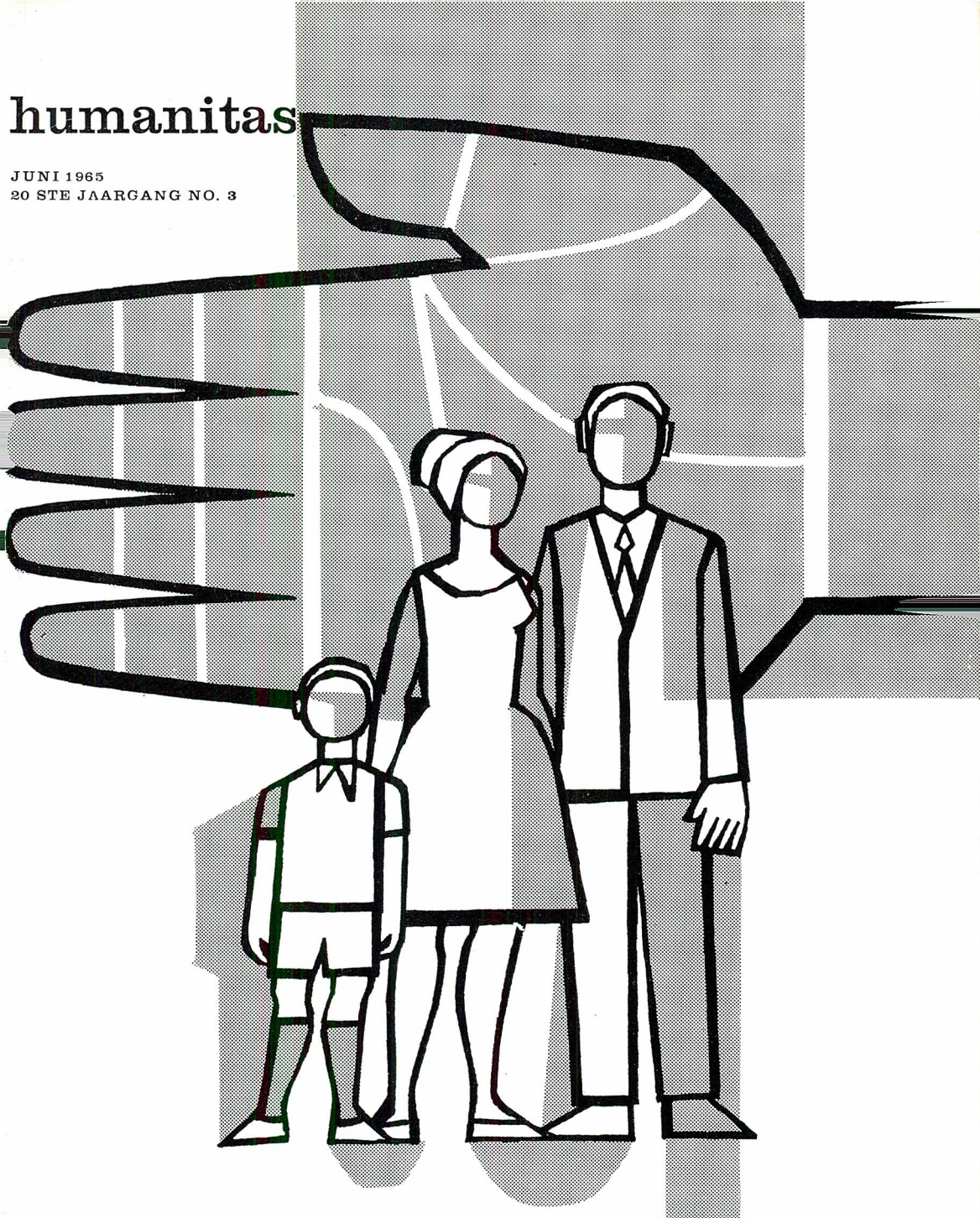

KADERORGAAN VAN DE NEDERLANDSE
VERENIGING VOOR
MAATSCHAPPELIJK WERK 'HUMANITAS'

CENTRAAL BUREAU 'HUMANITAS'
J.W. BROUWERSSTRAAT 16 - AMSTERDAM

REDACTIE:

T. van Grootheest, *hoofdredacteur*
Drs. P. Albarda: *red. Algemeen maatschappelijk werk*
P. E. Hutte: *red. Reclassering*
H. van Schaaik: *redactiesecretariaat*
J. Terlouw: *red. Gezinsverzorging*
W. Post: *red. Jeugdzaken*
Mej. drs. R. A. E. Zijlman: *red. Maatschappelijk Opbouwwerk*

BESTUUR:

Prof. mr. A. D. Belinfante, voorzitter
C. M. Swiebel, vice-voorzitter
T. van Grootheest, secretaris.
Mr. H. J. Timman, penningmeester
J. van den Berg Jeths
J. Landman
G. Rietveld
Mr. W. G. Verkruisen
Mr. H. M. van der Zanden
Erevoorzitter dr. J. in 't Veld
Ereleden F. H. W. Vliegen en
mr. B. van der Waerden

CENTRAAL BUREAU:

J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon: 020 - 739444

INHOUDSOPGAVE

blz. 41 enige aantekeningen inzake dienstverlening voor bejaarden.

blz. 46 P. C. Lont: homoseksualiteit.

blz. 50 T. van Grootheest: over besturen gesproken.

blz. 53 W. Post: aanpassing aan de veranderde omstandigheden.

blz. 55 boekbesprekingen over:
a. prof. dr. J. Kloek: criminaliteit en geestelijk gestoorden;
b. Cyril Bibby: ras, vooroordeel en opvoeding (blz. 56);
c. consumptief krediet (blz. 57);
d. mr. E. K. Ch. Schröder: ondertoezichtstelling (blz. 58);
e. K. de Bloois en W. J. Bladergroen: z.m.o.k.- en l.o.m.-scholen (blz. 58);
f. Beatrice A. Wright: invaliditeit;
g. beroepenalmanak Elsevier.

blz. 3 omslag: cleveland international program for youth-leaders and social workers.

BEJAARDENZORG

enige aantekeningen inzake dienstverlening voor bejaarden

In de contactserie Bejaardenzorg van de Nederlandse Hervormde Kerk is een brochure over het bovengenoemde onderwerp uitgegeven.
Over dit onderwerp is, ook in kringen van de samenstellers, zeker het laatste woord nog niet gesproken. De redactie wil daarom dit artikel geen uitgesproken 'boekbespreking' noemen. In onze kring voelen wij ons nog verre van uitgestudeerd en dan lijkt ons het zoeken naar open discussiestof vruchtbaarder dan recenseren. Willens en wetens wordt daarom in de kop gesproken van 'aantekeningen inzake . . .' In onze vereniging kan nog slechts gesproken worden van 'eerste verkenningen van enkelen onzer' over het onderwerp. De voortreffelijke brochure, hierboven genoemd, is daarbij een goede leidraad geweest. Het nog niet uitgestudeerd zijn, mag echter geen reden zijn onze lezers een eerste aanloop tot discussie over de institutionele dienstverlening aan bejaarden te onthouden.
We moeten allereerst constateren dat de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg over dit onderwerp nog geen algemene publikatie heeft uitgegeven. Dat toont op zich zelf reeds aan hoe pril dit werk is.

Laat ons eerst trachten enige verheldering op papier te brengen inzake de gehanteerde begrippen:

ontstaan

De gedachte om tot dienstverleningscentra voor bejaarden te komen, is in Nederland vrij nieuw. De belangrijkste stimulans ging hierbij uit van het Ministerie van Maatschappelijk Werk, nu Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Bronnen vindt men in Scandinavië (vooral Oslo) en Engeland. In ons land is nu een viertal van deze centra in functie (Eygelshoven, Haarlem, Utrecht en Leeuwarden), terwijl een reeds bestaand instituut (St. Joseph in Hilversum) min of meer tot een dergelijk centrum geëvolueerd is.

wat houdt de term dienstverleningscentrum in?

Het ministerie heeft alle betrokkenen 'dringend' verzocht om de term alleen te hanteren voor die vormen welke door het ministerie voor subsidiëring geaccepteerd zijn. Deze stelling gemakshalve volgend, kunnen we de volgende onderscheidingen maken:

a. naar organisatievorm

1. Een ingebouwd dienstencentrum, dat wil zeggen ingebouwd in een complex woningen of dergelijke. Dus beslist n i e t in een bejaardenoord, want dat valt buiten de subsidieregeling.
2. Een dienstencentrum los in de wijk.
3. Een combinatie van 1 en 2.

b. naar de functies

a. Een centrum, uitsluitend bestemd voor bejaarden (in Nederland boven 65 jaar, in Noorwegen boven 70 jaar).

b. Een centrum, bestemd voor het bieden van een ruimtelijke voorziening aan vormen van hulpverlening, waaronder die voor bejaarden.

c. Het bieden aan groep a, binnen een centrum als genoemd onder b. (gedifferentieerd als boven onder 1, 2 en 3), van diensten en voorzieningen.
Hierbij kan worden aangetekend, en daarbij denken we vooral aan de onder a gegeven formule, dat de mogelijkheid om ook andere groepen dan bejaarden van zo'n centrum te laten profiteren, volgens een voorlopige interpretatie van de richtlijnen van de subsidiegever eerst niet aanwezig leek. Een recente informatie onzerzijds ten departemente leerde ons, dat dit thans wel mogelijk is. Dit achten we een gelukkige verruiming van de reikwijdte van het dienstencentrum, vooral in gemeenten waar reeds het een en ander tot stand is gebracht op het terrein van de sociale hulpverlening.
Bij de onderscheiding naar de organisatievorm dient bovendien nog het volgende te worden aangetekend:

Voor een dienstencentrum in de wijk geldt dat het, om voor een rijksbijdrage in aanmerking te komen, geheel geëxploteerd dient te worden door 'een stichting, waarin vertegenwoordigers van de verschillende levensbeschouwelijke groeperingen en van de verschillende werkterreinen zitting hebben.' (N.B. Uitzondering slechts om zeer gegronde redenen.)
Voor een ingebouwd centrum kan het, althans wat de verschillende levensbeschouwingen betreft, anders komen te liggen.

(N.B. Hoe het dan met de gecombineerde vorm moet gaan, is niet aangegeven.)
In beide gevallen is deskundige leiding vereist (opgeleid maatschappelijk werker als bedoeld in art. 45, subsidieregeling AMW).

nadere toelichting op enkele punten

● In kleine gemeenten zal volstaan kunnen worden met één centrum, voor grotere plaatsen zal per wijk iets dergelijks gerealiseerd dienen te worden. Dit vraagt voor de grotere plaatsen een nadere bezinning inzake de overkoepeling van het geheel.

● Een rijksbijdrageregeling houdt in, dat de gemeente dient te subsidiëren en dat het rijk aan de gemeente een bedrag (onder bepaalde voorwaarden) terugbetaalt. Dit geldt dus alleen als de gemeente aan een particuliere stichting subsidie verleend heeft. Directe gemeentelijke exploitatie valt niet onder deze bijdrageregeling.

● Een in een bejaardentehuis ingebouwde dienstverlening aan de wijk (bijvoorbeeld voor omliggende bejaardenwoningen) valt niet — beter gezegd: 'nog niet' — onder deze regeling.

wie neemt het initiatief?

De gegeven argumentatie van de noodzaak voor de hier geschetste dienstverlening, in verschillende publikaties, is in enkele kernpunten samen te vatten:

a. Het werk is nog zodanig in een experimenteel stadium, dat de minister van Maatschappelijk Werk in 1964 een commissie heeft geïnstalleerd die de opdracht heeft: 'de plaats van het dienstencentrum binnen het geheel van de Nederlandse samenleving (te) moeten bepalen en tevens de plaats als nieuw instituut binnen de zorg voor de bejaarden.'

b. Het belangrijkste doel is te komen tot coördinatie van de hulpverlening. Enerzijds om deze gemakkelijker toegankelijk te maken voor de bejaarde, anderzijds om de zaak beter te laten verlopen. Daarbij speelt het behoud van de zelfstandigheid in de woning een centrale rol. Een tegenpool is — min of meer vanzelfsprekend — een noodzaak om te komen tot een anders gericht **en** gecoördineerd opnemingsbeleid in de tehuizen. (Kort gezegd: geen gezonde, vitale bejaarden in de tehuizen.)

c. Het verkrijgen van gegevens voor het beleid (via registratie, partieel onderzoek, etc.)
Daarbij springt naar voren, dat het voor één enkele organisatie ondoenlijk geacht wordt (zowel om redenen van financiering — zie boven — als wegens de meerzijdige aanpak) om dienstencentra op te zetten. Het initiatief dient dan ook genomen te worden in een breed opgezette raad voor de bejaardenzorg. Een folder van de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg over de samenstelling van een dergelijke raad somt als componenten op:
gemeenteraad (via functionele raadscommissie?);
gemeentediensten (sociale dienst, volkshuisvesting, geneeskundige dienst);
georganiseerd maatschappelijk werk en gezinsverzorging;
kruisorganisaties, huisartsen;
bejaardentehuizen;
bejaardenbonden, comité's voor ontspanning, vrouwenorganisaties;
deskundigen ad hoc.
Het gaat te ver om hier te trachten tot een inventarisatie te komen van de wegen om tot een plaatselijk initiatief te komen: dit zal ook van plaats tot plaats verschillen.

wat doet een dienstencentrum?

In de opsomming die door het ministerie gegeven wordt van de diensten in en vanuit het centrum, is, voor zover wij dat kunnen bezien, nog een zekere tegenstrijdigheid te vinden. Eerst de opsomming:

1. Contactmogelijkheden tussen bejaarden
2. Tijdsbesteding
3. Sociale hulp (niet duidelijk is of men hiermee algemeen maatschappelijk werk bedoelt)
4. Bemiddeling (in hoofdzaak naar gezinsverzorging, staat aangegeven)
5. Informatie
6. Maaltijdverstrekking (ter plaatse of thuis bezorgd)
7. Pedicure
8. Gelegenheid tot bejaardengymnastiek
9. Diensten van de wijkverpleegster
10. Hulp bij he baden (bedoeld wordt baden *in* het centrum)
11. Doen van de was

De door het ministerie gegeven volgorde is hier aangehouden. Daaruit zou men kunnen opmaken dat zowel over de hulpverlening als over de functie van een dienstencentrum nog geen helder beeld bestaat. Het kan ook zijn dat de combinatie in de regeling van 'ingebouwd' en 'los in de wijk staand' centrum dit beeld vertroebelt.

In de brochure van de contactserie Bejaardenzorg van de Ned. Hervormde Kerk is men bij de functie-omschrijving (het meest toegespitst waar men de aan de leiding te stellen eisen formuleert), naar het ons voorkomt, vooral uitgegaan van een wijk (gemeente) waar vrijwel alles aan dienstverlening ontbreekt. Men wijst er evenwel op dat een centrum ook kan ontstaan in een situatie waar reeds veel vormen van sociale dienstverlening aanwezig zijn, waardoor de leiding van het centrum een meer verwijzende functie zal krijgen.
Laat ons de gedachten eens bepalen bij het centrum 'los in de wijk'. Men mag ervan uitgaan dat in de grote steden de laatstbeschreven situatie meer voorkomt (veel diensten wel 'aanwezig', maar wellicht 'onduidelijk' en moeilijk te vinden voor de bejaarde) dan de eerstbeschreven toestand (vrijwel alle hulpbronnen ontbrekend). Zogezien verdient het wellicht aanbeveling om, bij gegeven noodzaak van 'coördinatie', 'meer toegankelijk', 'betere hulpverlening' enz., de hierboven gegeven 11 punten in enige categorieën te splitsen. Te denken valt aan een vijftal:
a. Onderlinge contacten en zinvolle tijdsbesteding. Dit is in de eerste plaats een zaak van de bejaarde zelf. Het dienstencentrum kan **eventueel** als technisch instituut dienst doen (bij voorbeeld sprekerslijsten maken, docenten vragen, etc.), maar zal hieraan niet zijn hoofdfunctie ontlenen. Of ruimtelijke hulp geboden moet worden, is eveneens een technische vraag.
b. Eenvoudige burenhulp, vriendschappelijk bezoek, etc. Hier kunnen de verschillende diaconiën, verenigingen (waaronder Humanitas), etc. inspringen. Het centrum verzorgt desgewenst informatie, maar voert zelf niet uit.
c. Informatie, eventueel verwijzing. Is dit de kernfunctie van het centrum? Of kan terzake ook worden aangesloten bij bestaande vormen, bij voorbeeld de sociale raadsman die in enkele gemeenten bekend is?
Wel kan onder de verwijzing vallen eventuele bemiddeling naar een dienst voor maaltijdverstrekking.
De relatie met het algemeen maatschappelijk werk vraagt nadere bezinning, maar zal sterk afhangen van de vraag hoe dit algemeen maatschappelijk werk ter plaatse georganiseerd is.
d. Voorzieningen *in* het centrum. Dit is sterk gebonden aan de situatie. Bij voorbeeld: ruimte om ter plaatse de maaltijd te gebruiken (zie punt: ontmoeting); het doen van de was valt hier onder en misschien nog wel andere zaken.
e. Gezondheidszorg. De wijkzuster komt thuis. Als zij moet komen, gebeurt dat via een verwijzing. Voor pedicure en gymnastiek is een vaste plaats in het centrum ernstig te overwegen. De wijze waarop 'hulp bij baden' kan worden gegeven, is moeilijk te overzien en zal plaatselijk sterk verschillen (gevolg o.a. van de woningsituatie).
Het lijkt voor alle 'ontwerpen' van centra nodig eerst tot een inventarisatie per wijk te komen en om te zien of er behoefte bestaat aan een groot of een klein centrum. Aansluiting bij een aantal wijkgebouwen kan ongetwijfeld gezocht worden.

wie voert uit? voor werk aantal?

Op het eerste gezicht zal het idealiter een algemeen (stedelijk) orgaan moeten zijn. Los van 'bijdrageregelingen', behoort dit werk voor 100 pct. gesubsidieerd te worden. Per centrum kan een klein en deskundig begeleidingsteam worden ingesteld, dat het beleid van het centrum ondersteunt en waaraan verantwoording wordt afgelegd. In Oslo heeft men op 2500 tot 3500 bejaarden één centrum (let wel: boven 70-jarigen).

(Het ministerie spreekt bij een ingebouwd centrum van ten minste 80 à 100 bejaardenwoningen. In Leeuwarden schijnt het om een wijk te gaan waarin plm. 700 bejaarden wonen.)
Een duidelijke lijn wat betreft de omvang is nog niet te zien. Wel komt het ons voor dat hoe méér men in het centrum onderbrengt (sociëteiten, etc.), hoe kleiner het aantal mensen moet zijn dat men zich als 'bereik' moet stellen. Voor Amsterdam bij voorbeeld, met meer dan 100.000 bejaarden, komt men bij 'Oslo-becijferingen' tot minimaal 30 centra. Ook als we het bereik hoger stellen, op 5000 bij voorbeeld, gaat het toch nog om 20 centra. De toeneming van het aantal bejaarden in de komende twintig jaar laten we dan zelfs nog buiten beschouwing.
Realisering van plannen als hier beschreven zal zowel voor de vereniging als voor het totale maatschappelijke werk ter plaatse de nodige vragen oproepen. Wijksgewijze uitvoering van taken vraagt namelijk noodzakelijkerwijs om doordenking van het beleid. Het coördinatievraagstuk grijpt in de orde van de bestaande verenigingen en instellingen in.
Het lijkt ons te ver gaan om deze punten uit te diepen. Wel moeten we ons realiseren, dat de eigenlijke discussie nog moet beginnen.
De redactie wil met dit schriftelijke equivalent van hardop denken volstaan en hoopt daarbij een bijdrage te leveren tot het verder 'fermenteren' van plannen, gedachten en wenselijkheden, met als resultaat het beste bereikbare eindprodukt voor deze vorm van hulpverlening.

een bijzondere leerstoel aan de universiteit van leiden in de 'humanistiek en de anthropologie van het humanisme'

Op 12 mei 1965 heeft dr. J. P. van Praag, ter gelegenheid van zijn aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de humanistiek en de anthropologie van het humanisme aan de Rijksuniversiteit te Leiden een rede uitgesproken met als titel

wat is humanistiek

Voor deze gebeurtenis, een verheugende mijlpaal in de geschiedenis van het georganiseerde humanisme en de organisaties uit de humanistische 'wereld' bestond, uiteraard ook van Humanitas-zijde, grote belangstelling.

Belangstellenden kunnen de in brochurevorm verschenen redevoering bestellen bij J. B. Wolters te Groningen à *f* 1,90.

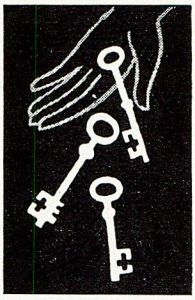

RECLASSERING

homoseksualiteit

Jan Willem K. was dertig jaar oud op het moment dat wij hem leerden kennen. Hij was ongehuwd en geboren en getogen in een kleine provincieplaats. Na een middelbare schoolopleiding ging hij werken bij een overheidsdienst. Zijn collega's en de mensen in zijn omgeving vonden hem een aardige, maar wat vreemde jongeman. Hij was nogal gereserveerd, doch beleefd, voorkomend en behulpzaam. Vrienden had hij niet. In zijn vrije tijd zat hij thuis achter de boeken; hij volgde cursussen in verband met zijn werk.
De ouders waren eenvoudige, wat primitieve mensen. Vader, een in zijn gezin sterk overheersende man, was meester-meubelmaker. Moeder was een overbezorgde vrouw, die de kinderen weinig eigen verantwoordelijkheid durfde te laten. Zij was aan Jan Willem, de jongste, bijzonder sterk gebonden. Zij hadden er bij hem meermalen op aangedrongen dat het tijd werd om een vrouw te zoeken. Hij reageerde hierop nauwelijks. Soms kreeg hij wel eens een kleur. Afhankelijk van zijn stemming kon hij soms tegenwerpen dat hij het nog te druk had met de studie.
Zeventien jaar oud zijnde had hij plotseling ontdekt dat hij anders was dan zijn klasgenoten bij het lyceum. In tegenstelling tot hen had hij geen belangstelling voor meisjes. Wel bemerkte hij dat sommige jongens in zijn klas een diepe indruk op hem maakten en bepaalde gevoelens bij hem wakker riepen. Aanvankelijk durfde hij deze werkelijkheid amper in zijn gedachten toe te laten. Het hield hem hoe langer hoe meer bezig, tot hij wist dat het een voldongen feit was: homoseksueel te wezen. Hij werd ouder en zijn eenzaamheid werd groter. Soms leefde er een sterke behoefte aan vriendschap. Jongemannen van zijn leeftijd durfde hij niet te benaderen, bang dat hij zich zelf niet in de hand zou hebben. De studie was een deugdelijk motief om de omgeving te sussen. Niemand had enig vermoeden van zijn probleem. Misschien kwam dit ook wel doordat hij eigenlijk een weinig opvallende figuur was. 's Avonds in bed kon hij uren achtereen wakker liggen, peinzend over het probleem. Vaak zwierf hij zonder doel door de stad, vervuld van een onbestemd verlangen en van angst.

Op een avond is die verschrikkelijke gebeurtenis voorgevallen. Al dagenlang had hij zich onvoorstelbaar ellendig gevoeld. Om wat ontspanning te verkrijgen, had hij een paar glazen bier gedronken. In het café had hij tegenover een oudere man gezeten. Hij had gepoogd een gesprek te beginnen. De man had de kelner geroepen, afgerekend en was zonder iets te zeggen vertrokken. Hij had nog meer bier gedronken. Laat op de avond ging hij huiswaarts. Hij voelde zich onzeker en beroerd. Er kwam een man naast hem lopen die beschonken was. Zonder iets tegen elkaar te zeggen, liepen zij samen een eindweegs op. Mogelijk door zijn onzekere gang legde de man op zeker

moment zijn hand om de schouders van zijn metgezel. Op dat moment was het alsof een wild verlangen zich van deze meester maakte. Midden in de verlichte straat poogde Jan Willem het genitaal van de man te pakken.
Een even later passerende patrouillewagen van de politie werd door de man aangehouden. Hij deed zijn verhaal en Jan Willem werd opgebracht naar het politiebureau. Jan Willem was één van de cliënten welke wij hebben meegemaakt als maatschappelijk werker bij een reclasseringsinstelling. Zijn geschiedenis illustreert iets van wat hij heeft doorgemaakt alvorens hij kwam tot delinquent gedrag. Als een klemmend probleem gold voor hem het ontbreken van relaties en de onmacht deze te vormen.

In relatie met anderen willen we graag ons zelf zijn. We willen ons aan de ander voordoen zoals we zijn. Dit geeft een stuk vrijheid in de omgang. Er zijn bij voorbaat geen punten waarover niet gesproken kan worden. We zouden kunnen spreken van een relatie welke, gezien bestaande verhoudingen en gebruiken in een gemeenschap, helder is. Voor de homoseksueel ligt hier al direct een moeilijkheid. Wanneer aan een dertigjarige heteroseksuele man gevraagd wordt of hij verloofd is, heeft het ontkennende antwoord een andere gevoelsinhoud dan wanneer een homoseksuele man op een dergelijke vraag moet antwoorden. Voor de eerste is het als regel een normaal te motiveren zaak. Wanneer de homoseksueel moet gaan zeggen welke zijn gerichtheid is, kan hij ervan verzekerd wezen dat het gesprek direct stokt, al was het alleen al dat degene aan wie een dergelijk ongebruikelijke mededeling wordt gedaan, tijd nodig heeft om dit te verwerken. Niet alleen schaamte of verlegenheid van zijn kant, ook de reacties van de ander verhinderen hem openlijk over zijn gerichtheid te spreken.
Zodra het gesprek met anderen over verloven, trouwen, etc., gaat, wordt de situatie voor hem moeilijk. Dikwijls wordt een toevlucht gezocht in het spelen van een onechte rol, welke hem a.h.w wordt opgedrongen door de verwachtingen van anderen: die van belangstellende voor het andere geslacht. Is dit een verre van gemakkelijke situatie, nog moeilijker wordt het wanneer er in het geheel niemand is waarover hij met zijn probleem kan praten, althans, wanneer hij niemand weet te vinden. Hij weet immers maar al te vaak, dat homo's verafschuwd worden.

Waarschijnlijk vanuit een oerinstinct zijn mensen en groepen van mensen geneigd om alles wat de orde verstoort of wat anders is dan het normale, het gangbare, af te weren, uit te bannen, etc. Soms ook dient dit andere als object om individuele of collectieve onlustgevoelens op af te reageren. Met kritiek op bijzondere (afwijkende) eigenschappen van een ander geeft men zelf aan niet over deze eigenschappen te beschikken, meer nog: bewijst men zijn eigen superioriteit. De crimineel, de lichamelijk of geestelijk invalide, de verstandelijk zwak begaafde vormt niet zelden een dankbaar en weerloos object van spot, beschimping of agressie.
Wij herinneren ons een strafzaak tegen een aantal jonge mannen, verdacht van zware mishandeling. Ze wisten dat bij een bepaald urinoir wel eens mannen kwamen die daar poogden tot seksuele contacten te komen. Op een mooie zomeravond kwam dit in een groepje ter sprake. Men wond zich er sterk over op en besloot naar bedoelde plaats te gaan. De eerste man die in deze gelegenheid een plasje kwam doen — en met geen andere bedoeling — werd door de vijf jongens op een bijna beestachtige wijze afgetuigd. Dit feit herhaalde zich enkele malen, telkens tegen mensen die daartoe geen enkele aanleiding gaven.

Er zijn in ons land een aantal homoseksuelen. Hoeveel kan niemand bij benadering aangeven. Het zijn er zeker duizenden, mogelijk tienduizenden. De meesten hunner komen nooit met de justitie in aanraking. Dat wil niet zeggen dat zij leven zonder aan

hun gerichtheid verbonden problemen, maar wel dat zij zich kunnen houden aan de de grenzen welke door de wet worden gesteld. Aan een aantal van hen lukt dit niet. Zij overschrijden de grens die gekoppeld is aan het 21ste levensjaar. Artikel 248 van het Wetboek van Strafrecht luidt: 'De meerderjarige die met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijze kan vermoeden, ontucht pleegt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaar! Voor homoseksuelen wier driftleven gericht is op minderjarigen ligt hier een groot probleem. Zij hebben het veelal aanmerkelijk moeilijker dan degenen die alleen belangstelling hebben voor meerderjarigen.
Het plegen van seksuele handelingen met minderjarigen is naar onze ervaring het meest voorkomende delict waaraan homoseksueel gerichten zich schuldig kunnen maken. Een enkele maal zien we een geval van feitelijke aanranding der eerbaarheid (waaraan onze cliënt zich schuldig maakte) en het plegen van seksuele handelingen met een meerderjarige van hetzelfde geslacht wanneer deze staat in een afhankelijke positie in een gezagsverhouding met de pleger.

Wanneer een homoseksuele man cliënt van onze instelling wordt, betekent dit voor ons dat wij te maken krijgen met een mens met een bepaald probleem die daardoor in een noodsituatie is komen te verkeren. Een facet van de totaliteit van deze mens is dat hij homoseksueel is. Dit is een uitgangspunt dat wij uitdrukkelijk willen stellen. Er schuilt een onvoorstelbaar groot gevaar in wanneer wij spreken over 'de' homoseksuelen. Daarmee reduceren wij een mens tot een facet, tot een probleem, waarmee we hem in ernstige mate tekort doen aan zijn uniek zijn. Hoogstens kunnen wij spreken van enkele eigenschappen welke wij kunnen waarnemen bij meerdere homoseksuelen (problemen in de contactsfeer, een sterk gevoelsmatige instelling, vaak een sterke gebondenheid aan de moeder, het hebben van een autoritaire vader, etc.). Na een eerste contact met de cliënt waarin wij enig zicht hebben gekregen op zijn moeilijkheden, komen wij al direct voor de vraag te staan: wat wil de cliënt en wat willen wij? Vaak zit hij in de beginfase van het contact nog zo verstrikt in de moeilijkheden, dat hij geen weg voor zich ziet. Aan de maatschappelijk werker is dan de taak hem te helpen zicht over en op de situatie te verkrijgen.

In meerdere gevallen bemerken we in dit stadium een sterke afweer of een ontkenning van de eigen problematiek. Men durft de werkelijkheid nog niet toe te laten in de eigen beleving. Als bij alle cliënten die zich hebben schuldig gemaakt aan seksuele delicten, dient ook hier ten spoedigste een psychiater te worden ingeschakeld. Deze deskundige zal de door de maatschappelijk werker gesignaleerde gegevens met die uit zijn eigen onderzoek benutten voor het bezien van de behandelingsmogelijkheden van de cliënt. Samen met de maatschappelijk werker zal er een plan gemaakt worden voor een zo optimaal mogelijke hulpverlening. Het spreekt vanzelf dat deze dient aan te sluiten bij de mogelijkheden welke de cliënt zelf heeft.
Het komt nogal eens voor dat in de beginperiode het contact met de psychiater wordt belemmerd door de weerstand van de cliënt t.o.v. zijn eigen problematiek. Dan zal volstaan dienen te worden met de bemoeiing door de maatschappelijk werker, die zich dan veelal gesteund weet door een team waarin ook een psychiater zitting heeft.

Wat willen wij, als maatschappelijk werker bij een reclasseringsinstelling? De tijd ligt nog amper achter ons waarin een huwelijk als de beste remedie tegen homoseksualiteit werd gezien. We weten nu dat het bevorderen van een dergelijke verbintenis onjuist en onzedelijk is. De moeilijkheden worden erdoor vergroot in veel gevallen, terwijl er bovendien een dikwijls onwetende partner zwaar mee wordt belast.
Als eerste doelstelling van onze arbeid mag gesteld worden: de cliënt helpen een zodanige situatie te scheppen dat hij niet meer de wet overtreedt. Daarmee is het

probleem voor de maatschappij opgelost. Deze ondervindt immers geen nadeel meer van deze cliënt. Geheel afhankelijk van in hoeverre hij gebruik van onze diensten wil maken, willen wij hem verder van dienst zijn bij het helpen oplossen van zijn moeilijkheden. Nagegaan zal dienen te worden door de psychiater in hoeverre de homoseksuele gerichtheid beïnvloedbaar is. Blijkt deze hecht verankerd te zijn, dan dient de cliënt geholpen te worden bij het scheppen van een voor hem zo bevredigend mogelijke levenssituatie. Onder meer zal gepoogd dienen te worden een zo vaak dreigende vereenzaming tegen te gaan. Het bieden van contactmogelijkheden kan soms nuttig zijn. Hierbij kan in enkele gevallen een vrijwillige medewerker nuttig werk doen. Het kan ook nodig blijken andere wegen te zoeken. Wij hebben in enkele gevallen in nauw overleg met de psychiater contacten gestimuleerd met een groep gelijkgerichten, de vereniging van homofielen, het COC. In een dergelijke groep kan de cliënt een omgeving vinden waar hij zich zelf kan zijn.

Reclasseringshulp kan voor een aantal homoseksuele cliënten leiden tot oplossing van een hoeveelheid problemen welke aan hun gerichtheid zijn verbonden. Anderen weten zich voor een belangrijk deel op eigen kracht uit de moeilijkheden te werken. Enkelen struikelen herhaaldelijk. Er zijn er die letterlijk ten onder gaan aan hun eenzaamheid en aan het bijkans niet te dragen leed van hetgeen zij als kwaad ervaren, dat zij niet willen en toch doen.

P. C. LONT

HUMANITAS

over besturen gesproken

In de laatste jaren zijn er nogal wat artikelen in verschillende tijdschriften verschenen over de problemen verband houdend met de bestuurlijke arbeid in instellingen voor maatschappelijk werk, kinderbescherming, jeugdzorg e.d.
Veelal bewoog de inhoud van de artikelen zich rondom het onderwerp 'verhouding bestuur—beroepskracht'. Slechts bij uitzondering wordt het bestuur van een sociale instelling als zodanig onder de loep genomen. Dat is jammer, want de bestuurlijke consequenties van de steeds toenemende professionalisering mogen dan wel van betekenis zijn, zij vormen niet het enige probleem waarmede besturen in de huidige tijd te maken krijgen. De gehele verandering die de functie van sociale instelling in onze samenleving in de laatste 10—15 jaar heeft ondergaan, is minstens van even grote invloed geweest, ja, vormt waarschijnlijk zelfs de diepere oorzaak van de vele vragen die thans met betrekking tot de bestuurlijke arbeid worden opgeworpen. De toenemende professionalisering is één van die vragen.
Wat behelst die verandering in de functie? Kort gezegd: 'De vrijblijvendheid ervan is verdwenen.' Lange tijd immers is het toch zo geweest, dat de activiteiten van sociale instellingen werden beschouwd als een soort liefhebberij van een aantal goedwillende particulieren, die weliswaar hun nut hadden voor een groep 'minderbedeelden', doch die men nu toch weer niet al te serieus moest nemen. Wie 'sociaal werk' verrichtte, werd in het gunstigste geval beschouwd als iemand met goede bedoelingen. Bij wat minder welwillendheid luidde de kwalificatie al spoedig: halfzacht. Hoewel dit beeld zeker nog niet geheel en al is verdwenen, treedt toch steeds duidelijker aan de dag dat de sociale hulpverlening gaat behoren tot de voorzieningen die niet gemist kunnen worden in een samenleving die haar eigen gezondheid wil bevorderen.
Met deze erkenning is ook het vrijblijvende karakter verdwenen en wordt het creëren en in stand houden van sociale instellingen een noodzaak.
Deze ontwikkeling heeft ook — hoe kan het anders — haar stempel gedrukt op de bestuurlijke arbeid in de sociale instellingen. Vanuit de samenleving wordt niet alleen steeds meer verwacht dat er op allerlei gebied sociale instellingen beschikbaar zijn, maar ook dat zij doelmatig functioneren. De zorg voor dat beschikbaar zijn en doelmatig functioneren, berust bij het bestuur. Tegen deze achtergrond willen wij in de komende nummers van ons kaderblad enige artikelen wijden aan het onderwerp 'Over besturen besproken'. Niet met de bedoeling een soort handleiding samen te stellen in de trant van 'hoe word ik een goed bestuurslid in zes schriftelijke lessen,' maar meer om de gedachtenbepaling rondom de bestuurlijke arbeid in onze vereniging een uitgangspunt te bieden.

Er zijn verschillende definities in de handel die min of meer een antwoord bevatten op deze vraag.
Wat denkt u van deze 'Besturen is het leidinggeven aan en het betrokken zijn bij een proces dat erop gericht is, dat menselijke en materiële hulpbronnen en middelen ter beschikking komen en doelmatig worden aangewend ter verwezenlijking van bepaalde doelstellingen.'
En mag er dan nog dit aan toegevoegd worden: 'Besturen is het leidinggeven aan intermenselijke samenwerking en mede gericht op de beïnvloeding van menselijk gedrag.'
Besturen is dus primair leiding geven, dat wil dus zeggen besluiten nemen en verantwoordelijkheid dragen. Dat is niets nieuws. De vraag is eigenlijk veel meer: zijn er aan dit leiding geven in een instelling als de onze nu nog bijzondere aspecten te onderkennen? Laten we voor de beantwoording van deze vraag het toneel even verplaatsen naar de appèlplaats van een kazerne. De hele compagnie staat aangetreden. De compagniecommandant staat voor de troep en deelt mede dat hij heeft besloten dat de hele compagnie vandaag eens een fijne mars zal gaan maken van ongeveer drie uur, aan het einde waarvan een oefening zal worden gehouden op de heide. Over een half uur dient de troep met volle bepakking gereed te zijn voor vertrek. 'Ingerukt mars.' En daar gaan ze. Niemand die zijn vinger opsteekt om met de kapitein in discussie te treden over de vraag of volle bepakking nu wel nodig is, of de drie uur niet terug kunnen worden gebracht tot twee uur en of het wel verstandig is die mars vandaag te houden. Niemand ook die opmerkt, dat een mars hem vandaag wat ongelegen komt en dat hij er helaas niet aan mee kan doen. En waarom gebeurt dat niet? Om de doodeenvoudige reden, dat des kapteins wil wet is, en dat hij om die wet te handhaven een aantal krijgstuchtelijke maatregelen kan toepassen.
Kortom, zijn manier van leiding geven draagt impliciet een autoritair karakter. Het is duidelijk dat een dergelijke wijze van leiding geven in een vereniging onbestaanbaar is. Immers, wanneer wij naar het bestuur kijken, dan zien we dat een belangrijk deel van zijn leidinggevende taak gericht is op andere groepen waarvan de leden, evenals trouwens de bestuursleden, hun werk op volkomen vrijwillige basis verrichten. Deze omstandigheid is er voornamelijk debet aan dat het leiding geven in Humanitas een democratisch karakter moet dragen. Dat ook uit ideële overwegingen onze voorkeur daarnaar uitgaat, komt er nog bij, doch is niet eens het belangrijkste. Een dergelijke manier van leiding geven is niet zo eenvoudig.

Veel overleg, en dientengevolge veel discussie kunnen daarbij niet gemist worden. Het gaat nl. om overtuigen en stimuleren enerzijds en om instemming en acceptatie anderzijds.
Dat geldt ten aanzien van de taak die het bestuur heeft t.a.v. medewerkende groepen waarover hij de leiding heeft, dat geldt eveneens voor de gang van zaken in het bestuur zelf. Veel hangt hier af van de voorzitter. Het is vooral zijn taak het bestuur zo te leiden dat het een 'team' wordt. Dat vereist kennis van en begrip voor menselijk gedrag en intermenselijke relaties, ofte wel: mensenkennis.
Want let wel: democratische beleidsvorming betekent niet eindeloos kakelen en geen eieren leggen. Het is in het bijzonder de taak van de voorzitter van elke bestuursgroep dat de eierenproduktie (besluitvorming) op peil blijft of komt.
Hij dient derhalve de kunst te verstaan uit een veelheid van meningen een gezamenlijk besluit te distilleren. Dit zal wel eens tot compromissen leiden, dat is niet zo erg, als het maar zinvolle compromissen zijn.
De voorzitter kan deze taak echter alleen verrichten wanneer zijn medebestuursleden

bereid zijn om leiding te accepteren. Want zonder deze bereidheid is werkelijk samenwerken onmogelijk.
Na deze wat theoretische zaken, die overigens niet zonder praktisch nut zijn, is het wellicht goed dit eerste artikel te besluiten met de rubriek:

wat beter vermeden kan worden

De heer K. is procuratiehouder te B. en bovendien voorzitter van het afdelingsbestuur van Humanitas.
De penningmeester van dit bestuur is verhuisd naar een andere stad, zodat in deze vacature zo spoedig mogelijk moet worden voorzien.
Al piekerend over deze kwestie krijgt de heer K. het idee: de boekhouder op zijn kantoor, de heer P., die al jaren onder zijn leiding werkzaam is, is lid van Humanitas en zou voor de functie van penningmeester bijzonder geschikt zijn.
Dus vraagt de heer K. de heer P. of hij er iets voor voelt. Na enige aarzeling aanvaardt de heer P. zijn kandidaatstelling.
Dit kan beter vermeden worden! Waarom?
Omdat het duo K. en P. in een zogenaamde 'dubbelrol' gaat optreden.
Toneelspelers wier vak het is, verschillende rollen te spelen, hebben er een hekel aan in één stuk twee rollen te vervullen, omdat het hen zo'n moeite kost de twee creaties uit elkaar te houden. Wanneer dat voor vaklieden geldt, dan geldt het zeker voor gewone mensen. En wat zijn dan de gevolgen?

In het 'geval K. en P.' is het helemaal niet zeker, dat meneer P. werkelijk iets voor het penningmeesterschap voelt. Het is best mogelijk, dat hij door het feit, dat hij tegenover zijn chef staat eenvoudig niet durft te weigeren. En verder? Zal meneer P. als hij het in het bestuur met de opvattingen van 'zijn chef' meneer K. niet eens is zijn mond opendoen?
Zal een mogelijke onenigheid van meneer K. met meneer P. over het werk niet zijn invloed doen gelden op de goede gang van zaken in het bestuur. Het hoeft natuurlijk niet, maar dan moeten beide heren wel zeer 'rolbewust' zijn.
Vandaar de opmerking, dat zo het enigszins mogelijk is dit soort 'dubbelrollen' vermeden dient te worden! Dat geldt voor deze situatie, maar kan ook van toepassing op bepaalde familierelaties zijn. Twee familieleden in een bestuur kan heel fijn gaan, maar toch . . .

Conclusie: Het is goed ernaar te streven dat leden van een bestuur een onafhankelijke positie t.o.v. elkaar innemen. Dat komt de meningsvorming en de samenwerking ten goede.
v. G.

De medewerkers van onze afdeling

VOOGDIJ

hebben nog steeds belangstelling voor bruikbaar **spoortreinspeelgoed** van uw groot geworden kinderen.

Opgave aan telefoon: 020 - 13 94 44, toestel 003 of schriftelijk aan het Centraal Bureau.

JEUGDZAKEN

aanpassing aan de veranderde omstandigheden

Wanneer wij ons in het leven willen handhaven, dan zullen wij — zeker in de zo snel veranderende wereld waarin wij thans leven — over een zeker aanpassingsvermogen moeten beschikken.
Ook een vereniging voor maatschappelijk werk, zoals Humanitas, zal zich al groeiende steeds moeten aanpassen aan de veranderende omstandigheden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat door de groei van ons kinderbeschermingswerk steeds sterker de behoefte gevoeld werd aan een aangepaste organisatiestructuur ten behoeve van de verschillende werkonderdelen. Eén van die onderdelen is het voogdijwerk.
Tot voor kort was ons hoofdbestuur tevens bestuur van het voogdijwerk. Toen dit werk in 1952 werd opgezet, was de werkomvang van Humanitas nog vrij gering en kon het hoofdbestuur alle aandacht aan ons voogdijwerk geven. Door de groei van zowel het hoofdbestuurswerk als van het voogdijwerk werd het ten slotte niet meer mogelijk voor het hoofdbestuur om die aandacht aan het voogdijwerk te geven, die noodzakelijk is voor een goed functioneren ervan.
Het is dan ook begrijpelijk, dat gezocht werd naar een aanvaardbare oplossing. Deze is nu gevonden door de instelling van een bestuurscommissie voogdijwerk, die als verantwoordelijk bestuur zowel intern als extern optreedt.
Een ander onderdeel is het gezinsvoogdijwerk.
Vele jaren is het gezinsvoogdijwerk in het kader van onze vereniging niet van de grond gekomen, door het uitblijven van de benodigde ministeriële erkenning van Humanitas als reclasseringsvereniging voor minderjarigen t.b.v. een aantal van onze uitvoeringensorganen in de betreffende arrondissementen.
Eind 1962 kwamen de erkenningen los en sindsdien is het gezinsvoogdijwerk in de meeste arrondissementen — zij het niet spectaculair — van de grond gekomen. Ook in dit werk moest de juiste werkvorm, de verhouding tot de afdelingen in het betrokken arrondissement, de verhouding tot de andere werksoorten van Humanitas, enz. gevonden worden — kortom, een experimenteren naar vorm en inhoud in concrete situaties.
Op verschillende plaatsen gaat de structuur zich nu duidelijk aftekenen en heeft het gezinsvoogdijwerk zijn eigen plaats gevonden.
Als derde onderdeel kunnen we noemen het werk van de Stichting Kinderhuizen. Ook dit werk is de laatste jaren steeds meer geconsolideerd en heeft met zijn uitbreiding van capaciteit en mogelijkheden een vaste plaats in ons totale werk ingenomen.
Doordat de drie bovengenoemde kinderbeschermingsonderdelen (voogdij-, gezinsvoogdij- en kinderhuiswerk) nu alle drie gelijkwaardige partners geworden zijn en doordat de vraag van ieder van deze naar belangenbehartiging — waaronder in de

eerste plaats gerekend moet worden de mogelijkheid tot beter werken – in verband met de groeiende omvang steeds groter werd, ontstond de behoefte aan een eigen groepsorganisatie voor het kinderbeschermingswerk.
De belangrijkste taken van een groepsorganisatie kinderbescherming kunnen als volgt omschreven worden:
– bevordering van coördinatie van de verschillende onderdelen;
– voorlichting en advisering t.a.v. de verschillende onderdelen;
– belangenbehartiging voor de onderscheiden werkonderdelen, al dan niet te zamen met andere groepsorganisaties in het kader van de Nationale Federatie voor de Kinderbescherming of daarbuiten;
– bevordering van studie, onderzoek en bezinning op het terrein van de kinderbescherming (o.a. door bijeenkomsten, conferenties, studiedagen, research-projecten).
Om echter ten behoeve van de genoemde werkonderdelen een verantwoord en slagvaardig beleid te kunnen voeren, is het noodzakelijk dat men beschikt over een deskundig op de problematiek ingewerkt en tot handelen bevoegd bestuur.
Gezien dezelfde problematiek die het hoofdbestuur ondervonden heeft bij het behartigen van het voogdijwerk, werd besloten de landelijke sectie Jeugdzaken als adviescollege te laten vervallen en daarvoor in de plaats te benoemen een bestuurscommissie die zowel intern als extern zou optreden als groepsorganisatie, zij het uiteraard onder bepaalde voorwaarden en afspraken.
Naast de voordelen die deze ontwikkeling voor onze eigen vereniging heeft, kan vermeld worden, dat deze nieuwe structuur ook beter aansluit bij de organisatievorm van het kinderbeschermingswerk uit andere kringen. Dit is een voordeel dat ons in verschillende overlegsituaties ten goede komt.
De voorzitter van de groepsorganisatie — coördinatiecommissie kinderbescherming genoemd – is een hoofdbestuurslid; de overige leden worden uit de vertegenwoordigers van de verschillende werkonderdelen door het hoofdbestuur benoemd. De landelijk staffunctionaris Jeugdzaken voert het secretariaat en treedt naar buiten op als hoofd van het bureau van de groepsorganisatie.
Door deze ontwikkeling worden een aantal werkonderdelen van de vroegere landelijke sectie Jeugdzaken niet overeenkomstig door de coördinatiecommissie kinderbescherming behartigd.
Deze onderdelen, t.w. de Sociaal Pedagogische Zorg, het Jeugdwerk, het Vakantiekampwerk, worden behartigd door de landelijke staffunctionaris, al dan niet bijgestaan door permanente of ad hoc adviescolleges.
Vanzelfsprekend zijn wij ons bewust dat door deze nieuwe ontwikkeling de verschillende nieuwe organen hun eigen weg nog zullen moeten vinden, hetgeen niet geheel zonder aanpassingsmoeilijkheden zal verlopen.
Wij weten echter dat Humanitas zich in het verleden steeds verrassend snel heeft weten aan te passen aan zijn gestadige groei, zodat wij er van overtuigd zijn, dat de aanpassing aan de nieuwe structuur van ons kinderbeschermingswerk even vlot zal gelukken.

W. POST

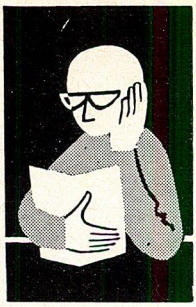

BOEKBESPREKINGEN

prof. dr. j. kloek. criminaliteit, geestelijk gestoorden

uitgeverij het spectrum, utrecht/antwerpen, 1964, 131 blz.

In dit boekje worden de moderne opvattingen over de criminaliteit op een buitengewoon heldere wijze uiteengezet, bezien vanuit een psychiatrisch en tegelijk algemeen menselijk standpunt. De schrijver is bij uitstek bevoegd tot voorlichting over dit onderwerp, mede omdat hij de inzichten die hier verkondigd worden, reeds enigermate kon toetsen aan zijn ervaringen op de Van der Hoeven-kliniek te Utrecht.
Zoals in de inleiding wordt opgemerkt, is het een onderwerp dat zeer gemakkelijk emotionele reacties opwekt, die een zuiver oordeel onmogelijk maken. Het rustige betoog dat hier gehouden wordt, zal er veel toe kunnen bijdragen deze emoties te doen bedaren en vooroordelen weg te nemen, te meer omdat het wetenschappelijk goed gefundeerd is.
Een delinquent is evenals ieder ander onderhevig aan de invloed van aanleg en omstandigheden. Het is echter buitengewoon moeilijk het aandeel van deze factoren te onderscheiden. De erfelijkheidsleer begint enig houvast te geven wat betreft de overerving van lichamelijke eigenschappen, maar nog niet of nauwelijks wanneer het om karaktereigenschappen gaat. In het verleden is men op dit gebied reeds vaak tot voorbarige en onvoldoend gefundeerde conclusies gekomen.

De invloed van de omstandigheden is iets gemakkelijker te overzien, en het staat wel vast dat in de jeugd ondergane ongunstige milieu-invloeden een fatale wending aan het verdere leven kunnen geven.

Om de maatschappij tegen gevaarlijke individuen te beschermen, is vrijheidsberoving vooralsnog niet te ontgaan. Het is echter van het grootste belang, dat tijdens de detentie getracht wordt de diepere oorzaken van het onmaatschappelijke gedrag op te sporen en een corrigerende invloed uit te oefenen. De 'ter beschikkingstelling van de regering' geeft daartoe enige mogelijkheid, zij het op nog zeer onvolkomen wijze. Verhelderend is de parallel die de schrijver trekt tussen de ingrijpende veranderingen die zich in de krankzinnigenverpleging hebben doorgezet, en de opvattingen die zich thans baanbreken betreffende de behandeling van delinquenten. Wij staan nog pas aan het allereerste begin, maar er openen zich tot dusver onbekende vergezichten. Onderwijl moeten wij ons niet aan illusies overgeven, maar met de voeten op de grond blijven staan. Er zullen onder de vele miljoenen individuen waaruit het mensdom bestaat, altijd wel varianten voorkomen met een dusdanig onmaatschappelijk gedrag dat ze een gevaar vormen voor hun medemensen, en het zal wel nooit gelukken dit voor 100 pct. te voorkomen. Wél kunnen wij hopen dat een beter inzicht in de

conditionerende factoren langzamerhand zal leiden tot een doelmatiger aanpak van het probleem. Essentieel daarbij is dat wij de positieve eigenschappen die bij ieder aanwezig zijn, niet in de kiem verstikken door onze maatregelen.
Men zou dit boekje in de eerste plaats in handen wensen van ieder die, in welke functie dan ook, met delinquenten in aanraking komt. Ik hoop echter dat het ook buiten deze kring in ruime mate belangstelling zal vinden, en vooral ook door angstige of verontwaardigde ingezondenstukkenschrijvers zal worden gelezen.

F. N. SICKENGA

ras, vooroordeel en opvoeding

cyril bibby. vertaald door g. heins-voskuil en drs. m. brouwer, met een voorwoord van dr. j. j. buskes. muusses 1964 (118 bladzijden).

Dit boek heeft zijn ontstaan te danken aan de Zevende Zitting van de Algemene Conferentie van Unesco, waar de Directeur-Generaal gemachtigd werd voort te gaan met het verzamelen en verspreiden van kennis waarmee het rassenvooroordeel te bestrijden valt.
Aangezien men de meeste vooroordelen in zijn jeugd verwerft, thuis of op het speelterrein, zal een campagne tegen rassenvooroordelen zich niet uitsluitend op volwassenen kunnen richten.
Om deze reden besloot Unesco er voor te zorgen dat er boeken zouden worden ontworpen speciaal om onderwijzers en leraren te helpen. Deze boeken zouden de wetenschappelijke gegevens moeten bevatten waarop eenvoudig onderwijs over het rassenvraagstuk gebaseerd dient te zijn, met daarnaast enkele aanwijzingen over het juiste gebruik van deze gegevens ter bestrijding van rassenvooroordelen in de denkwijze van hun leerlingen.
Het boek van dr. Bibby is geschreven uit en gericht op de toestand zoals die in Engeland bestaat.
In de Nederlandse vertaling is de tekst daarom uitgebreid met enkele aantekeningen van drs. M. Brouwer over specifiek Nederlandse situaties.
Het boek geeft ons inzicht in het gebruik van het woord 'ras' (een ingewikkelde kwestie), biologische en andere menselijke verscheidenheid, het ontstaan van ethnische groepen, de aard van groepsverschillen, de vermenging van bevolkingsgroepen, de ideologie van de gelijkwaardigheid der mensen, de groei van het rassenvooroordeel, het denkbeeld van de ongelijkwaardigheid der rassen, enz.

In het laatste hoofdstuk over 'School en samenleving' zegt de schrijver:

'Als de leerkracht een kind wil bevrijden van rassenvooroordeel, dan moet hij oppassen dat hij het niet van zijn waarschijnlijk bevooroordeelde ouders vervreemdt; als hij zich voorneemt het zelfvertrouwen van een kind, dat onder discriminatie te lijden heeft, te verstevigen, dan moet hij oppassen dat hij het niet de molensteen van het martelaarschap om de hals hangt.'

'Als de leerkracht er een gewoonte van zou maken niet te spreken over "Duitse Joden" en "Amerikaanse Negers", maar over "Joodse Duitsers" en "Neger-Amerikanen", dan zou men de dingen meer in hun ware verhoudingen zien.'

'Het is in de meeste gevallen domweg niet realistisch om te proberen een individu verder te krijgen dan zijn vriendjes — sterker nog, in veel gevallen zou het niet eens wenselijk zijn. De gezindheid en het gewoonte-gedrag van de hele groep moeten verbeterd worden, als het in de bedoeling ligt méér te doen dan alleen de meest zelfstandige kinderen merkbaar te beïnvloeden. Daarom hebben groepsdiscussies en ondernemingen in groepsverband op den duur de meeste invloed.'

Ook voor ons land zijn deze aanbevelingen van belang.
Drs. Brouwer plaatst op blz. 104 een aantekening waarin hij zegt:
'Vele Nederlanders zijn er oprecht van overtuigd dat er in ons land geen noemenswaardige rassenvooroordelen bestaan, om van rassendiscriminatie maar helemaal te zwijgen. Alleen als de heersende spanningen ineens tot uitbarsting komen, zoals wel gebeurd is in Den Haag ten aanzien van de Indische Nederlanders en in Twente ten aanzien van de Italianen, dan dringt er iets tot de openbare mening door. De leraar zou dergelijke gebeurtenissen kunnen aangrijpen om de leerlingen aan het denken te zetten over hun eigen reacties en over de situatie waarin de minderheidsgroep zich bevindt. Uiteraard moeten incidenten als deze niet worden opgeblazen tot enorme drama's; maar het is evenzeer van belang om te beseffen dat er bij ongunstige economische en sociale omstandigheden heel wat nodig zou zijn om incidenten op grotere schaal te voorkomen. Dit zal des te beter slagen naarmate er vantevoren een grondiger basis voor is gelegd.'

P. A.

consumptief krediet

uitgave van de nederlandse huishoudraad, den haag - gezins-begrotings-instituut, rotterdam.

De brochure 'Consumptief krediet' is bestemd voor allen die behoefte hebben aan inlichtingen over de meest gangbare vormen van gezinskrediet. Dit kan natuurlijk bij gelegenheid de consument zelf zijn, die van krediet gebruik wil maken. Maar het lijkt waarschijnlijk dat de brochure het meest gehanteerd zal worden door hen, die in hun functie in contact komen met gezinnen die raad vragen of in moeilijkheden zijn gekomen.
De directe aanleiding om dit boekje nu uit te geven is de inwerkingtreding van de nieuwe wet op de afbetaling.
De Nederlandse Huishoudraad heeft zijn medewerkster, mevrouw M. Bruyn-Hundt, opdracht gegeven, een overzicht van de thans geldende bepalingen samen te stellen. Maar afbetalingskrediet is slechts één van de vele vormen van consumptief krediet. De Nederlandse Huishoudraad wist, dat het Gezins-Begrotings-Instituut een nog niet uitgegeven manuscript van wijlen mevrouw E. J. Wilzen-Bruins in portefeuille had. In dit manuscript zijn de essentiële gegevens over de meest voorkomende vormen bijeengebracht.

Door het bijeenbrengen van beider werk en door een nauwkeurige toetsing door het Werkcomité Doelmatige Inkomstenbesteding is een wegwijzer ontstaan, die de gebruik(st)er niet doet verdrinken in een zee van details en die toch hem of haar een aanwijzing geeft van de voornaamste punten, waarop bij deze ingewikkelde stof moet worden gelet. Een greep uit de inhoud:

Opnemen en aflossen van het krediet

(Handelingsbekwaamheid en akte; De kredietkosten; De aflossing; Wat gebeurt er als men niet aan zijn verplichtingen voldoet.)

Vormen van geldkrediet

(Rekeningkrediet; Pandkrediet; Zegelkrediet; Krediet verstrekt door particuliere geldschietbanken; Persoonlijke leningen; Hypothecair krediet; Krediet op polissen; Sociaal volkskrediet; Charitatief krediet; Studievoorschotten.)

afbetaling

Wettelijke regeling; Welke voorwaarden stelt de wet voor het aangaan van een afbetalingstransactie; De kosten; De afbetalingsleverancier, -financier en -colporteur; Afbetaling bij enkele speciale bedrijven.

De uitgave kan besteld worden door storting van *f* 2,75 (inclusief *f* 0,25 verzendkosten) op postrekening no. 228950 t.n.v. Nederlandse Huishoudraad te Den Haag op postrekening no. 602787 t.n.v. het Gezins-Begrotings-Instituut te Rotterdam.

a. ondertoezichtstelling

door mr. e. k. ch. schröder.

b. z.m.o.k.- en l.o.m.- scholen

door k. de bloois en wilhelmina j. bladergroen.

Wij ontvingen bovengenoemde twee brochures, die een gezamenlijke uitgave zijn van de Nationale Federatie voor Kinderbescherming, de Nederlandse Bond voor Moederschapszorg en Kinderhygiëne en de Stichting voor het Kind.
Zij vormen beide een onderdeel van een brochurereeks die bedoeld is om voorlichting in breed verband te geven over verschillende aspecten van de zorg voor de jeugd.

a. ondertoezichtstelling

Het is de schrijver gelukt om in 32 pagina's een prettig leesbaar en vrijwel volledig overzicht te geven van alle onderdelen van het gezinsvoogdijwerk. Achtereenvolgens worden behandeld: de historie van de gezinsvoogdij, wat de maatregel beoogt, de plaats en leiding van de kinderrechter, de gezinsvoogd, de uithuisplaatsing en de beperking van de duur van deze uithuisplaatsing.
Opmerkelijk is bij deze opsomming dat de gezinsvoogdijvereniging niet afzonderlijk genoemd wordt. Wel komt zij voor in de onderscheiden stukjes, doch een duidelijke plaatsbepaling ontbreekt.
Dit is niet te verwonderen, daar de schrijver van deze brochure een kinderrechter is, en de plaats van de gezinsvoogdijvereniging begrijpelijkerwijs ook vanuit zijn visie van kinderrechter benadert. Hij stelt nl. o.m. op pag. 20: 'De kinderrechter blijft de kapitein, de vereniging levert de stuurlieden die hem bij het geven van leiding assisteren.'

Jammer vinden wij dat de schrijver in dit korte bestek gemeend heeft ook nog in te moeten gaan op de plaats van de vrijwillige medewerker. Te meer daar hij stelt dat de vrijwillige medewerker a priori geen deskundige is en we eigenlijk alleen maar deskundigen kunnen gebruiken. Wij kunnen echter niet inzien dat het begrip vrijwillige medewerker synoniem is met ondeskundigheid.
Wij zouden ervan uit willen gaan dat elke met zorg ingeschakelde medewerker deskundig is voor die taak die wij hem menen te moeten geven.
Het is o.i. een misvatting te stellen dat het gezinsvoogdijwerk alleen maatschappelijk werk is. Als dit het geval zou zijn dan kan dit werk slechts door maatschappelijk werkers worden uitgevoerd.
Ondanks deze aangevoerde bezwaren (en nog enige niet genoemde) zijn wij van mening dat de schrijver erin geslaagd is een waardevolle, informatieve brochure over de ondertoezichtstelling te schrijven.

b. z.m.o.k.- en l.o.m.scholen

Onder de titel van deze brochure gaan schuil de scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen en de scholen voor leer- en opvoedingsmoeilijkheden.
Het is een uitstekend informatief geschrift geworden, waardoor de beeldvorming over de mogelijkheden binnen het buitengewoon lager onderwijs bevorderd wordt.

W. POST

beatrice a. wright, invaliditeit

van loghum slaterus, arnhem ƒ 10,90

De schrijfster van dit boek zegt in haar inleiding, dat de titel ook zou kunnen luiden: 'Algemene psychologie toegepast op problemen van invaliditeit'. Het handelt dan ook over de meest gevarieerde psychologische problemen die optreden bij zeer verschillende vormen van invaliditeit. Centraal stelt de schrijfster de socaal-psychologische vraagstukken, waarvoor iemand met een afwijkende lichamelijkheid komt te staan in een omgeving die de afwijking niet heeft, en de wijze waarop de invalide deze weet aan te pakken. De aanpassing is dus een centraal punt. Deze hangt weer nauw samen met de conceptie die de invalide van zichzelf heeft, en deze wordt weer beïnvloed door de houding van zijn omgeving.

Aan de hand van een groot aantal voorbeelden probeert de schrijfster haar inzichten duidelijk te maken. Zij valt daarbij verschillende geijkte opvattingen aan, die het juiste begrip van de invalide voor zich zelf in de weg taan, en eveneens dat van de omgeving voor de mens met de lichamelijke afwijking in zijn midden.
Het boek is in de eerste plaats geschreven voor diegenen die in hun werk in aanraking komen met gebrekkigen en voorziet hier in een lacune. Doordat er echter een minimum aan vaktermen gebruikt wordt, is het zeker ook leesbaar voor hen die in hun gezin met dezelfde moeilijkheden te maken hebben.

De uitgave geschiedt in nauwe samenwerking met de Centrale Vereeniging voor Gebrekkigenzorg, die dit boek ten zeerste aanbeveelt. De bewerking voor Nederland is van de hand van de psycholoog dr. T. Herrema, die promoveerde op problemen van revalidatie.

beroepenalmanak van elsevier

In ons blad van juni 1964 hebben wij een korte bespreking gewijd aan de hierboven genoemde gids, waarin voor allen die de connecties tussen alle beroepen enerzijds en alle opleidingen anderzijds willen kennen, de gezochte gegevens staan. Wij gebruiken hierboven vrijmoedig het woord 'alle'; er zal hier of daar nog wel een niet-behandeld beroep of beschreven opleiding bestaan, maar de almanak imponeert de lezer mede door zijn volledigheid.
In het eigen apparaat van Humanitas en wel in onze afdeling voogdij bleek een duidelijke behoefte te bestaan aan een naslagwerk als dit. In voogdijwerk komen beroeps- en opleidingsvraagstukken van pupillen dagelijks voor. En zo zullen er wel meer instellingen zijn, maar ook gezinnen, die veel aan deze gids zullen hebben.
In de nieuwe uitgave worden weer een aantal nieuwe beroepen en opleidingsmogelijkheden toegevoegd aan de uitgebreide inventaris. Wij vinden dat de uitgeefster ten volle waar heeft gemaakt wat in de inleiding staat: 'Voor een juiste schoolkeuze en een goede maatschappelijke carrière moet men weten welke mogelijkheden er zijn . . . De Beroepenalmanak geeft een zo groot mogelijk beeld van alle beroepen waarvoor een algemeen erkende opleiding bestaat en vermeldt tevens alle soorten van algemeen voortgezet en beroepsonderwijs.'
Deze Beroepenalmanak is à *f* 5,95 verkrijgbaar bij de boekhandel of door overschrijving van dit bedrag op postrekening 1872 van Elseviers Weekblad Amsterdam; (op BIJ-strookje vermelden: BER/A 65.)

ONTVANGEN BOEKEN

● Nummer 3 van de 5de jaargang van FASE, geheel gewijd aan jeugd, jongeren en politiek.
● Een proefnummer van het Algemeen Cultureel Blad, 1ste jaargang no. 1. Redactie en Administratie, F. R. Mohr, Zweerslaan 12, Bilthoven.
● B. Fels en F. M. F. Fels, 250 vragen en antwoorden over de Algemene Bijstandswet en Rijksgroepsregelingen. N.V. Uitgeversmaatschappij Æ. E. Kluwer, Deventer.
● Ouderdom en literatuur, overdruk uit de 10de jaargang van 'Bejaardenwerk', Kath. Nationale Federatie Bejaardenzorg.
● Prof. Robert C. W. Ettinger 'De diepvriesmens', uitg. N.V. Agon Elsevier, *f* 5,90. We vermelden dit boek in het bijzonder, omdat het boek consequenties aan de orde stelt die het gevolg zijn van het vorderen van de wetenschap; in dit geval van de kennis die ons in staat stelt, nu of binnenkort, ook menselijk leven, in diepvriesvorm, gedurende zeer lange tijd in de eeuwigheid te 'parkeren'. De in de Humanitas-redactie gegroepeerde deskundigheid heeft te weinig aanraking met en kennis van het hier behandelde onderwerp om een volledige recensie te bieden. De redactie wil dit biologisch-medische ruimteschot evenwel niet onvermeld laten in dit blad.

'CLEVELAND INTERNATIONAL PROGRAM'

Het ligt in de bedoeling om in 1966 wederom een aantal jonge Nederlanders in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan het Cleveland International Program for Youthleaders and Social Workers.
Het Cleveland International Program stelt zich ten doel jeugdige beroepskrachten in het maatschappelijk werk en zowel beroepskrachten als vrijwilligers in het jeugdwerk uit alle delen van de wereld in de gelegenheid te stellen gedurende 4 maanden kennis op te doen omtrent het groepswerk zoals dit in de Verenigde Staten wordt bedreven en de participanten aan het programma tegelijkertijd te confronteren met velerlei aspecten van het maatschappelijk leven in de Verenigde Staten.
Het Cleveland International Program, waarmede in 1955 werd gestart, vangt doorgaans in april aan met een driedaags kennismakingsverblijf in New York, waarna de deelnemers zich verspreiden over de bij het programma betrokken steden voor een studieperiode van zeven weken. De deelnemers zijn dan de gast van achtereenvolgens drie families uit verschillende maatschappelijke, godsdienstige en rassengroeperingen van het Amerikaanse volk. In 1965 werkten mee Chicago, Cleveland, Philadelphia, San Francisco en de Twin Cities (Minneapalis-St. Paul).
In deze periode verzorgt de school voor maatschappelijk werk, verbonden aan de plaatselijke universiteiten, een serie cursussen en lezingen over de geschiedenis, filosofie, structuur en methodologie van het maatschappelijk werk in de Verenigde Staten en worden contacten tot stand gebracht met instellingen en organisaties.
De tweede fase van het programma is gericht op de praktijk van het werk. De deelnemers worden gedurende 7 weken volledig ingeschakeld bij de werkzaamheden van een instelling of een project, waarbij men zoveel mogelijk rekening houdt met individuele wensen.
Het Cleveland International Program wordt mogelijk gemaakt door financiële samenwerking van de gemeenschap in Cleveland en de Amerikaanse regering en door bijdragen van de deelnemende landen. De kosten van levensonderhoud der deelnemers tijdens het verblijf in de Verenigde Staten worden gedragen door de organisatie of worden vergoed in de vorm van een weekgeld.
In zoverre aan de deelnemers geen zgn. Fulbright travel only grant is toegekend, komen de overtochtskosten voor rekening van de belanghebbenden zelf.
Dank zij de financiële steun van de Nederlandse overheid ontvangen de Nederlandse deelnemers aan het Cleveland International Program een aanzienlijke tegemoetkoming in de reiskosten.
De voorwaarden welke voor deelname aan het programma worden gesteld, zijn de volgende:

a. men moet een studie op het gebied van maatschappelijk werk, jeugdzorg of kinderbescherming hebben afgerond, een (bij voorkeur full-time) functie op het gebied van groepswerk met jongeren vervullen en over enige ervaring in een dergelijke functie beschikken.

b. men moet verzekerd zijn van de bereidheid van zijn/haar werkgever om voor deze uitzending verlof te geven alsmede van het feit dat men gedurende die tijd in zijn/haar functie kan worden vervangen.

c. men moet de Engelse taal kunnen spreken en verstaan.

d. men mag in het jaar van uitzending niet jonger zijn dan 23 en niet ouder dan 40 jaar.

Om voor uitzending te worden voorgedragen, kan men zich tot uiterlijk 15 juni a.s. – schriftelijk richten tot mr. J. F. Beekman, secretaris van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk, Stadhouderslaan 146, 's-Gravenhage.

GEMEENTE HAARLEM

Bij de gemeentelijke dienst voor sociale zaken kunnen

TWEE MAATSCHAPPELIJK-WERK(ST)ERS

geplaatst worden voor de afdelingen algemeen maatschappelijk werk en bejaardenzorg.

vereist:

diploma van een van de sociale academies of van de stichting Haarlem. Aanstelling zal geschieden in rang van adjunct-commies A of commies, zulks naar gelang van opleiding, ervaring en bekwaamheid.

salaris: adjunct-commies A: van *f* 604,90 tot *f* 861,35 per maand, inclusief huurcompensatie;
commies: van *f* 698,90 tot *f* 958,23 per maand, inclusief huurcompensatie;

Vakantietoeslag 4 pct. van het jaarsalaris.
Aanstelling boven het minimum is mogelijk.
Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding, vroegere en huidige werkkring en opgave van referenties, inzenden binnen 10 dagen na het verschijnen van dit blad aan de burgemeester van Haarlem.

In de linkerbovenhoek van de sollicitatiebrief vermelden nr. 51780.